

Sotsiaalkindlustusamet, registrikood 70001975, asukoht Paldiski mnt 80, Tallinn (edaspidi **SKA**), keda esindab Sotsiaalkindlustusameti põhimääruse alusel peadirektor Maret Maripuu ja

Politsei- ja Piirivalveamet, registrikood 70008747, asukoht Pärnu mnt 139, Tallinn (edaspidi **Politsei**), keda esindab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 10.06.2022 käskkirja nr 32 alusel peadirektori asetäitja Kristi Hallas ja

Prokuratuur, registrikood 70000906, asukoht Wismari 7, Tallinn, keda esindab Prokuratuuriseaduse ja Prokuratuuri põhimääruse alusel riigi peaprokurör Andres Parmas ja

Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, registrikood 70003572, asukoht Tervise 20, Tallinn (edaspidi **EKEI**), keda esindab Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi põhimääruse alusel direktor Ivar Prits

(edaspidi nimetatud **Partner** või ühiselt **Partnerid**), võttes arvesse, et

- *Barnahus* ehk lastemaja mudel on Euroopa Nõukogu¹, Euroopa Komisjoni² ja ÜRO³ poolt tunnustatud hea praktika vägivalla ohvriks langenud või seda tunnistanud laste abistamiseks;
- Euroopas tegutseb [PROMISE lastemajade võrgustik](#) (PROMISE *Barnahus Network*) eesmärgiga toetada lastemaja mudeli laiemat levikut ning arendada ja ühtlustada teenuse kvaliteeti;
- Lastemaja mudeli sekkumismeetmed ja teenused on kirjeldatud 2017. a avaldatud [Barnahusi kvaliteedinõuetes](#);
- Eestis korraldab lastemaja mudeli rakendamist (edaspidi lastemajateenus) SKA alates 2017. aastast ning Partnerid on seni teinud teenuse osutamisel koostööd lastekaitseaduse § 8 ja 13.06.2018 sõlmitud koostöökokkuleppe alusel;
- SKA lastemaja meetmed seksuaalselt väärkoheldud lapse ja seksuaalselt väärkohtlevalt käituva lapse abistamiseks on reguleeritud alates 08.05.2022 lastekaitseaduse (*edaspidi Lasteks*) §-s 29¹. Ülesannete täitmise täpsemad tingimused ja kord on kehtestatud sotsiaalkaitseministri 23.06.2022 määrusega nr 51,

sõlmivad alljärgneva koostöökokkuleppe (edaspidi nimetatud **Kokkulepe**).

1. Eesmärk ja õiguslik alus

- 1.1. Kokkuleppe eesmärk on kogu Eestis lastemajateenus sujuv osutamine Partnerite ja kolmandate osapoolte (nt teenuseosutajad) koostöös, et tagada seksuaalselt väärkoheldud, selle kahtlusega või kahjustava seksuaalkäitumisega laste juhtumite parem tuvastamine, nende laste lapsesõbralik kohtlemine⁴ kogu juhtumi käsitlemise ja kriminaalmenetluse käigus ning abivajavatele lastele vajalike tervishoiu- ja sotsiaalteenuste põhjendamatu viivitusega osutamine.
- 1.2. Partnerid teevad Kokkuleppe alusel koostööd lähtudes oma vastutusvaldkonda reguleerivatest õigusaktidest ja nendes toodud ülesannetest ning pädevusest.

2. Lastemajateenus ja selle sihtrühm

- 2.1. Lastemajateenus on mõeldud kuni 18-aastaste seksuaalselt väärkoheldud, selle kahtlusega või kahjustava seksuaalkäitumisega laste ja nende lähedaste abistamiseks. See ei välista muud liiki vägivalla kannatanud alaealiste ja nende lähedaste abistamist lastemajas Partnerite kokkuleppel.

¹ Euroopa Nõukogu ministrite komitee 2010.a suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>.

² Euroopa Komisjon on lubanud edendada lastemajade tegevust 2021.a vastu võetavas lapse õiguste strateegias: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258&from=EN>

³ ÜRO peasekretäri lastevastase vägivalla küsimuste eriesindaja 2019.a raport:

https://violenceagainstchildren.un.org/sites/violenceagainstchildren.un.org/files/keeping_the_promise.pdf

⁴ Barnahusi kvaliteedinõuded: https://www.barnahus.eu/en/wp-content/uploads/2020/02/EE_StandardsSummary_FINAL.pdf ; Lapsesõbraliku menetluse veebikodu:

<https://lapsesõbralikmenetlus.just.ee/>

- 2.2. Lastemajateenust osutatakse lastemajades, mis asuvad Tallinnas, Tartus, Jõhvis ja Pärnus, samuti vajaduspõhiselt mujal üle Eesti. Lastemajades osutatakse teenust sõltumata juhtumi toimumise kohast või lapse elukohast, lähtudes lapsesõbraliku kohtlemise põhimõttest.
- 2.3. Lastemajateenust osutatakse kohaliku omavalitsuse üksuse (lastega töötav spetsialist), lapse või tema vanema/eestkostja taotluse alusel. Lastemajja pöördumiseks ei pea olema juhtumiga seoses alustatud kriminaalmenetlust või juhtumikorraldust. Taotlust ei pea esitama, kui lastemajja pöördatakse üksnes nõustamise saamiseks laste seksuaalkäitumist ja seksuaalset väärkohtlemist puudutavates küsimustes, samuti menetlustoimingute läbiviimiseks.

3. Partnerite rollid ja koostöö alused

- 3.1. Lastemajateenust koordineerib SKA (lastemajateenust korraldav osakond).
- 3.2. Partnerid osalevad teenuse osutamises vastavalt oma seadusest tulenevatele ülesannetele võrgustikutöö põhimõttel, järgides omavahelistes suhetes Kokkuleppe punktis 4 kirjeldatud.
- 3.3. Lastemajateenuse osutamist vastavalt Kokkuleppele jälgib lastemajateenuse juhtrühm, kuhu kuuluvad kõigi Partnerite ning Sotsiaal-, Sise- ja Justiitsministeeriumi esindajad. Juhtrühm kohtub vähemalt kaks korda aastas ja seda võivad korraldada kõik osapooled.
- 3.4. Kord aastas kutsub SKA lastemajja kokku Partnerite kõigi tööpiirkondade esindajate kohtumise igapäevast koostööd ja teenuse tulemusi puudutavate küsimuste arutamiseks.

4. Partnerite kohustused

- 4.1. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **kõik Partnerid**:
 - 4.1.1. lähtuvad Kokkuleppe raames tegutsemisel ja otsustamisel lapse parimatest huvidest ning teevad endast oleneva, et tagada lapse turvalisus (sh vältides taasohvristamist ja -traumeerimist);
 - 4.1.2. katavad Kokkuleppe täitmiseks vajalikud kulud oma asutuses, sh võrgustiku- ja arenduskohtumistel osalemise ja meeskonnakoostiste kulud;
 - 4.1.3. vajadusel osalevad korraldaja kutsel juhtumiga seotud võrgustikukohtumistel;
 - 4.1.4. määravad esindaja, kes osaleb lastemajateenuse juhtrühma kohtumistel;
 - 4.1.5. tagavad, et kõik nende asutuses laste seksuaalse väärkohtlemise juhtumitega tegelevad töötajad on Kokkuleppe sisust teadlikud ning järgivad seda.
- 4.2. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **SKA lastemajja**:
 - 4.2.1. teeb üldist teavitustööd ja jagab avalikkusele (sh meediale) infot lastemajateenuse kohta;
 - 4.2.2. juhib lastemajateenuse arendustegevust;
 - 4.2.3. korraldab lastemajateenust abivajavatele lastele sõltumata nende elukohast;
 - 4.2.4. kui laps avaldab ärakuulamisele väärkohtlemisele viitavat infot, esitab viivitamata Politseile vastava teate;
 - 4.2.5. korraldab vajadusel lapse arstliku läbivaatuse kaasates seksuaalvägivalla kriisabikeskuse (SAK) ning selle käigus vajalike proovide võtmise või teavitab politseid kohtuarsti läbivaatuse vajadusest;
 - 4.2.6. esitab Politseile nende taotlusel lapse kohta olemasoleva teabe muutmata kujul, võimalusel digitaalsel infokandjal koos ärakuulamisprotokolliga;
 - 4.2.7. kui laps vajab täiendavat ravi, teavitab last ja tema seaduslikku esindajat;
 - 4.2.8. nõustab lastemajateenust saavat last ja perekonda, hindab nende abivajadust, pakub vajadusel kriisiabi ning aitab neil jõuda vajalikele teenustele;
 - 4.2.9. nõustab Partnereid ja lastemajja pöörduvaid kohaliku omavalitsuse üksusi ja lastega töötavaid spetsialiste;
 - 4.2.10. võimaldab lastemajas läbi viia menetlustoiminguid.
- 4.3. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **SKA poolt koordineeritud seksuaalvägivalla kriisabikeskused (SAK)**:
 - 4.3.1. lepib kokku lastemajja (või lastemajja koostööpartnerite kaudu jõudnud info alusel) pöördunud lapse arstlikuks läbivaatuseks aja ja koha tulenevalt juhtumist kas kriisabikeskuses või lastemajas;
 - 4.3.2. edastab tulenevalt situatsioonist ja esimesel võimalusel politseile ja lastemajale SAKi pöördunud lapse andmed⁽⁵⁾ krüpteerituna kokkulepitud vormil, kui

⁵ Ohvriabiseadus § 23. RT I, 06.01.2023, 1 <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012023001>

seksuaalvägivalla kriisiabi teenuse osutamisel ilmnes, et last on seksuaalselt väärkoheldud, või tekkis selline kahtlus;

- 4.3.3. edastab läbivaatuse materjalid politseile vastavalt politsei päringule;
- 4.3.4. pakub sõltuvalt juhtumist ja vastavalt vajadusele lapsele võimalust järelkontrolliks kas SAKis või lastemajas.

4.4. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **Politsei**:

- 4.4.1. edastab lastemajale (info@lastemaja.ee) saadud teabe abivajavast lapsest, kelle kohta on seksuaalse väärkohtlemise või seksuaalselt väärkohtlevalt käitumise kahtlus, seda ka juhul, kui kriminaalmenetlust ei alustata. Lapse abistamisel tuleb lähtuda LasteKS § 29¹ lõikest 2;
- 4.4.2. viib võimalusel lapse ülekuulamise läbi lastemajas;
- 4.4.3. korraldab kohtuarstliku läbivaatuse võimalusel lastemajas;
- 4.4.4. edastab prokuratuuri loal lastemaja spetsialistile teavet lapsega seotud menetluse asjaolude kohta, mis on olulised lapse olukorra hindamiseks ning talle vajaliku abi ja teenuste pakkumiseks;
- 4.4.5. nõustab lastemaja ruumiliste ja tehniliste nõuete osas kriminaalasjas tõendite kogumiseks, eelkõige laste ärakuulamiseks ja ülekuulamiseks.

4.5. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **Prokuratuur**:

- 4.5.1. teeb lastemajaga koostööd laste seksuaalse väärkohtlemise ja kahjustava seksuaalkäitumise juhtumite menetlemisel;
- 4.5.2. edastab lastemaja spetsialistile teavet lapsega seotud menetluse asjaolude kohta, mis on olulised lapse olukorra hindamiseks ning talle vajaliku abi ja teenuste pakkumiseks ning info edasisel käitlemisel tuleb arvestada KrMS § 214 sätestatud, mille kohaselt võib kriminaalasja kohtueelse menetluse andmeid avaldada üksnes Prokuratuuri loal ja Prokuratuuri määratud ulatuses;
- 4.5.3. ühtlustab üleriigilist menetluspraktikat ja -põhimõtteid laste vastu suunatud seksuaalkuritegude menetlemisel, sh lastemajas kogutud teabe tõendina kasutamise praktikat.

4.6. Kokkuleppe eesmärgi saavutamiseks **EKEI**:

- 4.6.1. saadab Politsei kutsel kohtuarsti lastemajja kokkulepitud ajal lapse läbivaatust tegema;
- 4.6.2. üldjuhul teeb noorema kui 14-aastase lapse (vajadusel ka vanema lapse) läbivaatuse lastemajas koos SAK arstiga, kelle kaasab lastemaja, et tagada lapse ühekordse meditsiinilise läbivaatuse käigus kõikide vajalike proovide võtmine;
- 4.6.3. arvestab lapse soove, tagades võimalusel läbivaatuse tegemiseks meessoost või naissoost kohtuarsti.

5. Kokkuleppe kehtivus ja vaidlused

- 5.1. Kokkuleppe kehtib viis aastat alates selle allkirjastamisest. Oluliste muudatuste või probleemide korral vaadatakse kokkuleppe jooksvalt üle ning viiakse vajadusel sisse muudatused. Enne selle tähtaja saabumist tehakse teenuse juhtrühmas kokkuvõtte Kokkuleppe alusel toimunud koostööst ja otsustatakse edasise koostöö reguleerimise vajadus ja tingimused.
- 5.2. Lastemajateenuse osutamise käigus tekkinud erimeelsused lahendavad Partnerid omavaheliste läbirääkimiste teel, arutades neid teenuse juhtrühmas.

Allkirjastajad:

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Maripuu
Sotsiaalkindlustusamet

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristi Hallas
Politsei-ja Piirivalveamet

(allkirjastatud digitaalselt)
Andres Parmas
Prokuratuur

(allkirjastatud digitaalselt)
Ivar Prits
Eesti Kohtuekspertsiisi Instituut